

ДО
Г-Н БИСЕР ПЕТКОВ
МИНИСТЪР НА ТРУДА
И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА

Относно: проект на Закон за хората с увреждания

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ПЕТКОВ,

Във връзка с дейността на работната група за изработване на проект на Закон за хората с увреждания и изпратения последен вариант от 26 юли 2018 г., предвиден за обсъждане в работната група на 30.07.2018 г., изразявам следното становище:

Предложеният проект е стъпка напред спрямо варианта от 13.07.2018 г., в който реформата изцяло отсъстваше.

Макар и подобрен, проектът не предлага решения на съществени проблеми, които сериозно засягат правата и интересите на всички хора с увреждания.

Като омбудсман настоявам да бъдат разгледани и отразени в окончателния проект на Закона следните принципни положения:

1. Индивидуалната оценка на потребностите

- Индивидуалната оценка на потребностите следва да бъде комплексна и да отразява потребностите на конкретния човек с увреждане не само от социална подкрепа, в т.ч. за лична мобилност, но и от ползване на рехабилитация и конкретни видове социални услуги (като дневни центрове, логопеди, психолози, трудотерапевти; услуги, предоставяни от жестови преводачи), както и по отношение на други потребности, свързани с личностното развитие на човека с увреждане. За да се гарантират обективни оценки, следва да се даде и легално определение на понятието „индивидуални потребности“.

- В закона следва изрично да се включи, че индивидуалната оценка приключва с препоръка или решение/направление, които са със задължителен характер за осигуряване на необходимата подкрепа на конкретния човек с увреждане.

- Следва да е ясно разписано как съобразно индивидуалните потребности човекът с увреждане ще бъде конкретно подкрепен.

- Необходимо е в закона да се регламентира как се определя срокът на оценката, както и съставът на специализираното звено към дирекциите „Социално подпомагане. Нужно е още да се определят сроковете, в които отговорният орган следва да извърши цялата процедура по оценяването, както и редът за изменение на оценката.

- Следва да бъде изрично регламентирано, че изработването и изменението на методиката, по която ще се извършват оценките на потребностите, трябва да бъде извършвано с участието на представители на хората с увреждания и на техните организации и след обществено обсъждане.

- Следва да се обмисли и възможността извършването на оценката на потребностите да може да се иска и от оправомощена институция, за да се гарантира, че хора с увреждания, които по някаква причина не получават необходимата подкрепа от законния си представител или са в конфликт с него, но не са ползватели на услуги, да не останат без правна възможност да им бъде извършена оценка на потребностите и да имат достъп до предвидените механизми за подкрепа.

2. Месечната финансова подкрепа

- Предложеният размер на месечната финансова подкрепа следва да бъде задължително обсъден с хората с увреждания и с техните представители дали е приемлив за тях.

- Неприемливо обаче за хората, които са в най-тежко положение от гледна точка на увреждания и доходи, да получават помощ от 57 % от линията на бедността. Смятам, че процентът следва да бъде значително увеличен.

- Не е ясно как видът на увреждането влияе върху размера на месечната подкрепа.

- В § 2 и § 3 изрично следва да се регламентира, че отпуснатите социални пенсии за инвалидност по Кодекса за социално осигуряване ще продължат да се получават заедно с финансовата помощ по Закона за хората с увреждания и няма да се допусне отнемане на права и намаляване на средствата на хората с увреждания.

- Необходимо е да се регламентира изрично каква подкрепа ще получават хората с увреждания над 90 на сто с чужда помощ, които обаче не получават социална пенсия за инвалидност, а друг вид пенсия за инвалидност. Следва да се уточни дали за тях ще се отпуска добавката за чужда помощ.

- Не е правилно подкрепата за наем на жилище да се отнася само за тези хора с увреждания, които са самотни и с които е сключен договорът за наем. По този начин не се обхващат случаите, при които хората с увреждания са поставени под пълно запрещение и договорите са сключени с техните настойници/законни представители. Разпоредбата не подкрепя и семействата, в които има няколко лица с увреждания.

- В чл. 86 е регламентирано, че „редът за отпускане, спиране, прекратяване и възобновяване на месечната финансова подкрепа“ се уреждат в правилника за прилагане на закона, като е пропуснато „изменянето“ на подкрепата, както е било в досега действащия текст (така е и в Закона за семейни помощи за деца и Закона за социално подпомагане по отношение на други видове помощи). По този начин се отнема възможността за гъвкавост на системата при определена промяна на обстоятелствата.

3. Помощните средства/медицинските изделия

- Необходимо е изрично да се регламентира, че хората с увреждания получават конкретно, отговарящо на потребностите им помощно средство/медицинско изделие, а не целева помощ.

- Следва да се предвиди нов ред, който от една страна – да осигурява адекватен достъп на хората с увреждания до нужните им помощни/медицински

изделия, а от друга – да спира злоупотребите на фирмите. Възможен вариант е системата да премине изцяло към структурите на Министерството на здравеопазването.

4. Органът, който ще осъществява дейностите по извършване на оценката и отпускането на помощите

- Становището на омбудсмана е, че създаването на нов отделен орган, с отделна администрация, който да изпълнява тези важни за хората с увреждания дейности, не трябва да бъде самоцел, която да доведе единствено до изразходване на излишни средства за подобна структура, без да се осигури качествена промяна за хората с увреждания. Създаването на нова структура с нейните териториални поделения, капацитет и функции следва внимателно да се обмисли и би могло да се заложи като част от плана за следващия етап от реформата.

- Задължително за предстоящата 2019 г. е обаче в Агенцията за социално подпомагане да се предвидят специализирани звена, в които да се изгради капацитет, да се осигури необходимият ресурс, в т.ч. за обучения на работещите по въпросите на хората с увреждания как да извършват оценките на потребностите и да предоставят нужната подкрепа.

- Нужно е да се облекчи процедурата за достъп на хората с увреждания до правата им, като е добре да се обмисли възможността за определянето на адекватен брой координатори към отговорния орган, които да посредничат на човека с увреждания за упражняване на правата му пред другите отговорни институции.

5. Личната помощ

- Омбудсманът настоява за приемане на Закона за личната помощ, като финансовата рамка на личната помощ и оценката на потребностите се регламентират в Закона за хората с увреждания.

- Отпускането на директни помощи, които да заместват личната помощ, следва да е краен вариант, тъй като не се гарантират необходимите трудови и осигурителни права, в т.ч. здравноосигурителни права, на работещите асистенти. Тази важна услуга се превръща във вид социално подпомагане на семействата, като не се постига истинското предназначение на услугата, а именно – подкрепа на хората с увреждания за преодоляване на функционалните дефицити и водене на независим живот и активно включване в общността.

6. Национално представителните организации на и за хората с увреждания

- Критериите за национална представителност, изискванията за финансиране на организациите, в т.ч. за прозрачност и публичност на осъществяваните от тях дейности и изразходвани средства, следва да са в закона.

7. Орган за мониторинг

- Предложеният вариант на орган за мониторинг не е приемлив за омбудсмана, тъй като не създава ясни гаранции за запазване на независимостта на институцията.
- Допуска се възможност за конфликт на интереси, като избраният представител на омбудсмана участва едновременно в два органа, които имат сходни функции, особено по защитата на правата на хората с увреждания.
- Органът за мониторинг следва да бъде мрежа от омбудсмана, Комисията за защита от дискриминация и представители на гражданското общество.
- Национално представителните организации на и за хората с увреждания също могат да участват в органа за мониторинг, но критериите за представителност е необходимо да са в закона. По този начин се прекъсва зависимостта от изпълнителната власт и няма да има конфликт на интереси.
- В закона следва да се предвидят принципни положения, сред които са: начинът на определянето на представителите в органа за мониторинг; критериите за несъвместимост; условията за предсрочно прекратяване на мандата на представителите; периодичност на заседанията и необходимия брой гласове за вземане на решения.
- Необходимо е да се осигури финансов ресурс за изпълнение на функциите на органа за мониторинг, особено за администриране на дейностите по насърчаване, мониторинг и администриране на дейностите на органа.

8. По отношение на гаранциите за недопускане да се извършват удръжки от помощите:

- Отново не са въведени гаранции, че тези разпоредби важат и за средствата, получавани от хората с увреждания по банков път и че банките няма да имат право да начисляват такси за поддържане на сметките, по които ще се превеждат средства на хората с увреждания по новия закон, както и за теглене на средствата. Постъпващите в институцията на омбудсмана жалби показват, че в много от банките ниските по размер добавки за социална интеграция се натоварват с големи такси.
- За преустановяването на тези нарушения следва да се въведат изрични текстове в Административнонаказателните разпоредби при неспазване на задълженията по този член от финансови институции.

9. Достъпна среда

- По отношение на предвидения "равен достъп" до физическата среда и осигуряването на достъпността в съществуващите многоетажни жилищни сгради - етажна собственост, еднофамилни жилищни сгради, както и на новите жилищни сгради, в които поради някаква причина не е осигурена достъпна среда, е необходимо да се предвиди изричен механизъм за финансиране на подобни дейности от държавата.

- Предвидено е, че „за съществуващи елементи на достъпната среда в урбанизираната територия и достъпната среда на съществуващи сгради и съоръжения, при които не може да се спазят изцяло изискванията за достъпност на наредбата към отделни строителни елементи или това обременява излишно и непропорционално околните, достъпността се осигурява доколкото е възможно чрез прилагане на технически и/или организационни мерки и/или спомагателни средства и пособия за определени групи хора с увреждания, когато това се налага“. Текстът е необходимо да бъде прецизиран, като осигуряването на достъпност за хората с увреждания не може да е поставено под условие, зависещо от околните и от относителната преценка дали няма да се доведе до тяхното „излишно и непропорционално обременяване“. Следва да отпадне и текстът „доколкото е възможно“, тъй като чрез прилагането на технически и/или организационни мерки и/или спомагателни средства и пособия ще се установи кое е възможно.

Други бележки по законопроекта:

10. В чл. 5 следва да се добави „медицинска рехабилитация“. В чл. 5, т. 2 и 4 се препокриват.

11. В чл. 8, ал. 1 следва да се коригира текстът, тъй като Агенцията за хората с увреждания не може „съвместно“ с Министерството на труда и социалната политика да провежда държавната политика. Министърът носи сам политическата отговорност за провеждане на политиките за хората с увреждания. Изпълнителният директор на АХУ е негов подчинен и носи отговорност пред министъра, не може да носи отговорност за изпълнението на всичките изброени функции.

12. В чл. 8, ал. 1, т. 4 следва да е „Националният съвет за интеграция на хората с увреждания“.

13. Чл. 8 и следващите – не са ясно разграничени функциите като координиращ орган и като контактна точка по чл. 33, ал. 1 от КПХУ, кои функции кой орган ще ги изпълнява.

14. По чл. 9 следва да се подредят функциите с оглед тяхната значимост, например точки 7, 8 и 4, могат да са с номера 1, 2 и 3. По т. 3 – контролът следва да не е фиксиран, с шестмесечна периодичност – да отпадне „на всеки 6 месеца“. По т. 4 – „задължително дава становище, а не „дава задължително становище“.

15. По чл. 16, ал. 4, т. 3 – препратката не е вярна – няма член с такъв номер.

16. Чл. 17, ал. 2 – сигурно е сгрешено наименованието на агенцията.

17. Чл. 23 – политиката се осъществява от държавните органи на централната и местната власт. НПО и синдикатите и гражданското общество могат да са коректив или партньор, но не носят отговорност за държавните политики.

18. Чл. 24 – критериите и принципните положения на националното представителство да се уреждат в закона.

19. Чл. 26 – не е доразвита уредбата на областните съвети – цел, функции, състав, актове, които приема, правила и др.

20. Чл. 33 – методиката да е по утвърдени международни стандарти

21. Чл. 36, ал. 8, т. 2 – пропуснат е спортът

22. В чл. 42 е необходимо да се добавят и „професионалните гимназии“.

23. Чл. 47, ал. 3 – препратката към чл. 46 не е вярна

24. В чл. 49, т. 2 следва да се предостави възможност и на други представители на граждански организации на и за хората с увреждания, извън национално представителните, да бъдат част от Управителния съвет на фонд „Заестост на хората с увреждания“. Посочено е още, че управителният съвет взема решенията с повече от половината от членовете, но в закона не е определен точният брой на допустимите представители на национално представителните организации. Необходимо е да се уточнят правилата, регламентиращи функционирането на фонда.

25. Чл. 56, ал. 3 – да отпадне, те може да не са подкрепящ персонал, а ако е нужен такъв – ще се съставят съответните длъжностни характеристики.

26. Чл. 60 – да се добави достъпни електронни услуги и достъпни сайтове на държавните и общинските администрации и доставчиците на обществени услуги.

27. Чл. 68 е същият като в действащия ЗИХУ по отношение на ангажиментите на медиите, но и към момента тези задължения са твърде общо дадени и неясни, затова е необходимо да се конкретизират и да се създадат гаранции за спазването им. Необходимо е да се гарантира достъпността на информацията в обществените медии например чрез субтитри, жестов език, аудио дескрипции и др.

28. Чл. 70 и чл. 71 не уреждат в достатъчна степен мерките за подкрепа. Не е ясно кой извършва тестовете, кой орган и какви доставчици предлагат споменатите мерки.

29. Чл. 70 и чл. 71 нямат връзка с чл. 72.

30. Текстове в чл. 70 и сл. в „Достъп до правосъдие“ следва да се съобразят с целта на раздела.

31. В чл. 85, ал. 8 неправилно е предвидено отново както в действащия Закон за интеграция на хората с увреждания да се спира изцяло месечната подкрепа на хората с увреждания, настанявани в лечебно заведение за повече от месец. Дори при настаняване за определено лечение храната и терапията на човека с увреждане да се поемат от държавата, това не означава, че в лечебното заведение могат да се покриват разходите за всички останали потребности на човека, в резултат на увреждането му.

С уважение,

МАЯ МАНОЛОВА
ОМБУДСМАН НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ